

みんなくりポジトリ

国立民族学博物館学術情報リポジトリ National Museum of Ethnology

ХХ зууны Монголчууд /2/ :
Социалист Монголын улс
төрийн амьдрал

メタデータ	言語: ru 出版者: 公開日: 2009-04-28 キーワード (Ja): キーワード (En): 作成者: I., ルハグワスレン, 小長谷, 有紀 メールアドレス: 所属:
URL	https://doi.org/10.15021/00001396

Оршил

И.Лхагвасүрэн

Уншигч авхай танд толилуулан буй энэхүү товхимолд МАХН-ын ТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Ю.Цэдэнбалын баримталж байгаа улс төрийн бодлого, чиг шугамтай санал нийлэлгүй түүнийг шүүмжлэж байсан Цогт-Очирын Лоохууз, Бадандоржийн Нямбуу нар болон Ю.Цэдэнбалтай олон жил хамт ажиллаж байсан С.Жалан-Аажав, Д.Содном, П.Очирбат, түүний төрсөн дүү Ю.Аюуш нартай 2005 оны 6-р сард хийсэн ярилцлагууд багтаж байна.

1964 оны 12-р сарын 20-21 нд хуралдсан МАХН-ын ТХ-ны 6-р бугд хурал дээр ЗХУ-ын Темирязов нэрэмжит ХАА-н Академийн аспирант Цогт-Очирын Лоохууз, Коммунист Намын Дээд сургуулийн сонсогч Балдандоржийн Нямбуу нар МАХН-ын ТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Юмжаагийн Цэдэнбалын баримталж байгаа улс төрийн бодлого, чиг шугам үндсээрээ буруу байна хэмээн шүүмжлэж, энэ алдаатай бодлогыг засаж залруулахыг шаарджээ. Тэд нар :

– Ю.Цэдэнбал улс орноо удирдаж чадахгүй байна. Тэрээр улс үндэстнийхээ эрх ашгийг тууштай хамгаалж чаддаггүй, өөрийн төрж, өссөн газар нутгаа харийн гүрэнд найр тавьж өгдөг, өөрийн орны эдийн засгийг хөгжүүлэх жинхэнэ шинжлэх ухааны үндэстэй төлөвлөгөөгүйн улмаас гадаадын зээл тусламжинд дулдуйдсан, бие даах чадваргүй эдийн засагтай болж, хараат байдалд орсон, “үндэсний үзэлтэн” гэсэн зохиомол нэр, хаяг зүүлгэж үндэсний залуу сэхээтнүүдийг элдэв янзаар дарамталдаг, ажлаас нь халж цөлдөг гэх мэтээр шүүмжилжээ. Мөн Ю. Цэдэнбал МАХН-ын ТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, СнЗ-ийн даргын өндөр албан тушаалд он, удаан жил улиран ажилласан боловч хийж бүтээсэн зүйл нь үлэмжийн бага байна хэмээжээ. Ю. Цэдэнбал бол жинхэнэ авьяас билэг, ажил төрлөөрөө шалгарч МАХН-ын удирдагч, Монголын төрийн тэргүүн болсон хүн биш, түүний орос эхнэр авсан явдлыг Зөвлөлтийн Улсыг Аюулаас Хамгаалах Хороо / хуучин нэрээр / зохион байгуулсан бөгөөд тэр өөрөө орос эхнэрийнхээ нөлөөнд бүрэн орсон хүн гэжээ. Ю.Цэдэнбал бол намын хамт олны өмнө зүгээр нэг алдаа гаргасан хүн биш, Монголын төрийн өмнө гэмт хэрэг үйлдсэн хүн мөн хэмээжээ. Ю.Цэдэнбалын алдаатай бодлогод Бугд хурлын гишүүд дүгнэлт хийж, түүнийг нам, төрийн удирдлагаас нэн даруй гаргаж, “тахиж, шүтэж” байх явдлыг зогсоох хэрэгтэй гэжээ. Ц.Лоохууз, Б. Нямбуу нар энэ шүүмжлэлээ МАХН-ын болон улс орныхоо эрх ашгийн төлөө хийж байгаа бөгөөд тэдний шүүмжлэл хэзээ нэгэн цагт заавал

биелэх тул хурлын дараа тэднийг яаж шийтгэхээс айхгүй байна гэх мэтээр ярьжээ.

Энэ бол МАХН-ын ТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн даргын бүх үйл ажиллагаа нь зөв эсэхэд намын хамт олны дотор эргэлзээ төрүүлж чадсан маш хурц шүүмжлэл байв.

МАХН-ын ТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Ю.Цэдэнбал энэ шүүмжлэлийн хариуд нь МАХН-ын ТХ-ны гишүүдийн нэрийн өмнөөс “хуурамч тогтоол” гаргаж, Ц. Лоохууз, Б.Нямбуу нар болон тэдэнтэй хамт үг хэлсэн Б.Сурмаажавыг “МАХН-ын эсрэг бүлэг” гэж нэрлээд, МАХН-ын ТХ-ны бүгд хурлын гишүүнээс хасаж, МАХН-ын гишүүнийх нь батлахыг хураан авч, нутаг заан хугацаагүй цөллөгт явуулжээ. Энэ хугацаанд өөрийн хөдөлмөр, хичээл зүтгэл, авхаалж самбаагаараа өмч, хөрөнгөтэй болж амьдрал ахуйгаа өөд нь татаж явсан Ц.Лоохуузыг хуулийн ямар ч үндэслэлгүйгээр шийтгэж, зургаан жил шоронд хорьж, эхнэр хүүхдэд нь Монгол улсын иргэний паспорт олголгүй хавчин гадуурхаж байжээ. Ц.Лоохууз, Б.Нямбуу Б. Сурмаажав нар Дотоод яамны байнгын хатуу хяналт, дарамтан дор цөллөгт 25 жилийг өнгөрөөсөн байна. Ц. Лоохууз, Б. Нямбуу нар Ю.Цэдэнбал ямар хүн байсан, яагаад түүнийг шүүмжлэх болсон, тэднийг ямар үндэслэлээр, хэрхэн цөлсөн, цөллөгт тэд нар хэрхэн, яаж амьдарч явсан тухайгаа өөрсдөө маш сонирхолтойгоор бидэнд ярьж өгсөн юм.

Товхимолд бас Ю.Цэдэнбалтай он удаан жил хамт ажиллаж байсан, түүнийг сайн мэдэх МАХН-ын ТХ-ны Улс Төрийн Товчооны гишүүн, нарийн бичгийн дарга, Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн орлогч дарга зэрэг нам, төрийн өндөр албан тушаалыг хашиж байсан Санпилын Жалан-Аажав, МАХН-ын ТХ-ны Улс Төрийн Товчооны гишүүн, Сангийн яамны сайд, Улсын төлөвлөгөөний комиссын дарга, Сайд нарын Зөвлөлийн дарга зэрэг албыг хашиж байсан Думаагийн Содном, Ю.Цэдэнбалын төрсөн дүү, Гадаад худалдааны яамны орлогч сайдын албыг хашиж байсан Юмжаагийн Аюуш болон Монгол улсын анхны Ерөнхийлөгч Пунсалмаагийн Очирбат зэрэг хүмүүстэй хийсэн ярилцлагууд багтаж байна.

– Ю. Цэдэнбал бол социализмын төлөө тууштай тэмцэгч, олон улсын коммунист ажилчны хөдөлгөөний нэрт зүтгэлтэн, өндөр болосролтой, өргөн мэдлэгтэй, хурц сэргэлэн ухаантай, хүнлэг энэрэнгүй, эелдэг, зөөлөн зантай, ард түмний хайр талархалыг хүлээсэн, Монголын ард түмний жинхэнэ удирдагч байсан гэж тэд нар үзэж байна. Ю.Цэдэнбал бол Монгол улсад социализмыг байгуулж, хөгжүүлэхийн төлөө, ард түмний сайн сайхан амьдралын төлөө өөрийн бүх мэдлэг, оюунаа бүрэн зориулсан цогтой эх оронч, шалгарсан коммунист байсныг тэд нар

онцлон тэмдэглэж байна. Уншигч авхай та мэргэн оюундаа болгоон соёрхоно уу.

Эцэст нь бидний хүсэлтийг хүлээн авч, ярилцлага өгсөн бүх хүнд болон энэхүү товхимолыг Япон хэлэнд орчуулах, хэвлэх ажилд гүн туслалцаа үзүүлсэн Японы авъяаслаг монгол судлаач эрдэмтэн, профессор Конагая Юки авхайд гүн талархал илэрхийлж байгааг минь болгоон соёрхоно уу.